

Розроблення та реалізація моделей дистанційного навчання для підготовки фахівців лінгвістів: інновації та виклики

Корольова Наталія Лівіївна¹, Лимаренко Олена Анатоліївна²

Опубліковано	Секція	УДК
17.07.2023	Освіта/Педагогіка	378.147:811.111

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8170896>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Доведено, що запровадження дистанційного навчання — обов'язкова умова цифрових трансформацій вищої освіти та створення інформаційного освітнього середовища. Мета статті — проаналізувати дистанційне навчання для підготовки фахівців-філологів, розглянути моделі дистанційної освіти та виробити рекомендації щодо її ефективної організації. У цій статті детально висвітлюються особливості дистанційної освіти для підготовки філологів. Здійснено аналіз синхронного, асинхронного та гібридного режимів дистанційного навчання, окреслено їхні переваги та недоліки в процесі підготовки майбутніх філологів. Авторами вивчено моделі дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів та з'ясовано їхні особливості. Також представлено етапи організації дистанційного навчання у процесі підготовки студентів філологічних спеціальностей. На основі аналізу наукової літератури розроблено рекомендації щодо ефективного впровадження дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів.

Ключові слова: дистанційне навчання, фахівці філологи, модель, режим, етапи, інформаційно-комунікаційні технології.

Development and implementation of distance learning models for training of linguistic specialists: innovations and challenges

Annotation. The article proves that implementation of distance learning is a precondition of successful digital transformation of higher education and creation of efficient information educational environment. The aim of the article is to analyze distance learning for training of linguistic specialists, study the models of distance learning and develop the recommendations for its implementation within the educational process. We found that distance learning means individualized process of training which takes place in case of indirect interaction between the participant of educational process and requires the usage of information and communication technologies. Also, the study reveals the typical features of distance learning for training of linguistic specialists. Three modes of distance learning

¹ викладач кафедри лексикології та стилістики англійської мови, Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Україна, 65082, Одеська обл., м. Одеса, вул. Дворянська, 2, <https://orcid.org/0009-0002-5761-8752>

² кандидат філологічних наук, доцент кафедри граматики англійської мови, Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Україна, 65082, Одеська обл., м. Одеса, вул. Дворянська, 2, <https://orcid.org/0000-0002-5851-3197>

(synchronous, asynchronous, and hybrid) are described in details, their advantages and disadvantages in the process of training of future linguists are outlined. The authors distinguished the models of distance learning for training of linguistic specialists and investigated their peculiarities. It was proved that efficient process of training of linguistic specialists requires combination of different modes and models of distance learning. Besides, the teaching methods used to implement distance learning were presented. The main attention is paid towards the usage of interactive teaching methods as they create positive interaction between students and teachers, and improve students' communicative competence. The detailed analysis of distance learning for training of linguistic specialists concerns the description of stages of organization of distance learning as well. They are the following: preliminary stage, procedure stage, and assessment stage. On the basis of scientific literature, we developed the recommendations to implement distance learning at the institution of higher education which trains future linguists. The application of the following recommendations within the educational process may improve the process of training of students of philological specialties and affect the formation of their professional competence positively.

Keywords: distance learning, linguistic specialists, model, mode, stage, information and communication technologies.

Вступ

Запровадження воєнного стану через повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну стало викликом для всіх сфер суспільної діяльності, зокрема й для освітньої галузі. Протягом двох років, які передували початку російської збройної агресії, система освіти функціонувала в умовах пандемії та суворих карантинних обмежень, пов'язаних з поширенням коронавірусної інфекції COVID-19. Такі виклики створюють додатковий кризовий контекст для забезпечення якості вищої освіти в Україні, а формат надання освітніх послуг залежить від безпекової ситуації для збереження життя, фізичного та психологічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу [5].

У воєнний період державні органи влади та керівництво закладів вищої освіти (далі — ЗВО) зосереджені насамперед на створенні безпечних умов здобуття вищої освіти, підтримці стабільності та безперервності процесу підготовки майбутніх фахівців. Водночас функціонування та розвиток системи вищої освіти в екстремальних умовах війни характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання та запровадженням інноваційних форм організації освітнього процесу в ЗВО. Вибір форми навчання безпосередньо пов'язаний з можливостями забезпечення безпеки здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Тому дистанційне навчання стає поширеною формою освіти [1] і є важливою альтернативою традиційним формам навчання, особливо в небезпечних ситуаціях, коли студенти та викладачі не можуть бути присутніми на лекціях і семінарах [7].

Ці зміни впливають і на процес підготовки фахівців лінгвістів. Впровадження дистанційного навчання в освітній процес дасть можливість внести інноваційні зміни в сучасне освітнє середовище та наблизити рівень ЗВО країни до світових стандартів. У зв'язку з цим проблема розроблення та реалізації ефективних моделей дистанційного навчання для підготовки здобувачів освіти філологічних спеціальностей стає особливо актуальною. Такі форми навчання сприяють формуванню базових компетенцій студентів-лінгвістів у нових ситуаціях, розширюють їхній потенціал для подальшого професійного розвитку та підвищують конкурентоспроможність на ринку праці.

Теоретичні аспекти організації дистанційного навчання проаналізовані в працях О. Лучанінової [10], Н. Маятіної, Т. Лисенко, О. Дмитрієнко [11], Л. Наливайко,

Л. Марценюк [13], Т. Полухтович, О. Піменової [16], О. Чикурової [21], Е. Ященко, І. Левандовська [22]. В роботах О. Будзяк, В. Будзяк [1], Н. Голярдик, О. Гевко, Н. Макогончук [4], О. Горбатюк, С. Поліщук [5], А. Мельник [12], О. Самойленко [19] також узагальнено проблеми сучасної вищої освіти у воєнний час та функції вищих навчальних закладів в особливих випадках, а також використання інструментів дистанційного навчання для подальшого розвитку. Водночас результати педагогічних досліджень О. Горбатюк, С. Поліщук [5] стосуються аналізу ключових переваг та недоліків дистанційного навчання. Розгляд організаційно-педагогічних та методичних засад впровадження дистанційного навчання в закладах вищої освіти представлено в наукових розвідках А. Литвина, Ю. Великдан, О. Хищенко та Н. Кролівець [7].

Організацію дистанційного навчання майбутніх філологів в умовах пандемії вивчали О. Вашило [2], Н. Демченко [6], С. Цінько та Н. Голуб [20]. Значна кількість науково-педагогічних праць присвячена розробленню рекомендацій щодо ефективної організації дистанційного навчання, зокрема для підготовки фахівців-філологів (О. Лучанінова [10], Н. Маятіна, Т. Лисенко, О. Дмитрієнко [11], Е. Ященко, І. Левандовська [22], О. Чикурова [21], Н. Голуб та Н. Горошкіна [3], О. Вашило [2], А. Бойко [23]). На особливу увагу заслуговують результати наукових розвідок О. Колмикової [9], Н. Маятіної, Т. Лисенко та О. Дмитрієнко [11], які описують модель дистанційного навчання в освітньому процесі в галузі лінгвістики. До того ж низка вітчизняних педагогів досліджували деякі питання викладання філологічних дисциплін в умовах дистанційного навчання. Так, Н. Голуб та Н. Горошкіна [3] вивчали методи дистанційного навчання української мови, Н. Голярдик, О. Гевко, Н. Макогончук [4] — української мови за професійним спрямуванням, О. Канюк [8], О. Колмикова [9] — морської англійської мови, М. Писанко, О. Мартиненко [14], А. Турчин, О. Глотов, А. Максименко, О. Василенко, В. Смелікова [24] — англійської мови.

Проте проблема розроблення та реалізації моделей дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів потребує особливої уваги з боку науковців, оскільки на сьогодні здобуття вищої філологічної освіти відбувається в екстремальних умовах війни та вимагає широкої імплементації засобів дистанційного навчання задля забезпечення та стабільності освітнього процесу.

Метою дослідження є визначення поняття «дистанційна освіта», окреслення її особливостей у підготовці фахівців-лінгвістів, детальний розгляд моделей дистанційної освіти у процесі підготовки фахівців-лінгвістів, аналіз їхніх сильних і слабких сторін, а також розроблення пропозицій щодо ефективної організації дистанційної освіти у вищих навчальних закладах, які готують майбутніх філологів.

Результати

На сучасному етапі реформування вищої освіти, відповідно до нових викликів всеосяжної цифровізації та позитивних суспільно-політичних трансформацій, впровадження дистанційного навчання в освітній процес ЗВО сприяє створенню нової системи інформаційного забезпечення вищої освіти та є необхідною умовою інтеграції України до єдиного європейського та світового освітнього простору.

У низці нормативних актів, як-от: Закони України «Про освіту» [18], «Про вищу освіту» [17], Положення про дистанційне навчання дистанційна форма здобуття освіти визначається як індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (далі — ІКТ).

Дистанційне навчання є особливою педагогічною технологією, що передбачає використання специфічних стратегій і тактик педагогічної взаємодії та створює

освітнє інформаційне середовище, яке поєднує інноваційні педагогічні технології, зокрема ІКТ, та методики, орієнтовані на максимізацію ефективності освітнього процесу та досягнення освітніх цілей [14]. С. Цінько та Н. Голуб [20, с. 129] розуміють дистанційну освіту як взаємодію між студентами та викладачами незалежно від місця і часу, яка ґрунтується на сучасній педагогіці та інформаційних технологіях. Дистанційне навчання — це нова форма навчання, що передбачає використання таких засобів, методів, організаційних форм навчання, а також форм взаємодії учасників освітнього процесу, що реалізуються засобами інформаційних мереж та ІКТ [21]. До того ж, дистанційна освіта визнана в усьому світі як важливий тренд в освіті, оскільки вона є гнучким інструментом для набуття знань і компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності [10]. Метою дистанційної освіти є надання освітніх послуг за допомогою використання сучасних ІКТ в освіті [15].

Дистанційне навчання функціонує як важливий формат навчання під час підготовки здобувачів вищої філологічної освіти і створює нові можливості забезпечення освітнього процесу в межах інформаційно-освітнього простору ЗВО [24]. Як свідчить аналіз професійної підготовки майбутніх філологів, дистанційне навчання успішно використовується в різних дидактичних цілях. Це може бути поглиблене вивчення теми або розділу з навчальної дисципліни, використання для повторення навчального матеріалу, засвоєння понятійної бази освітньої програми, одержання професійних навичок й умінь, а також для заповнення прогалин у знаннях і навичках, вміннях студентів у певних аспектах викладання мови для студентів, які з різних причин не відвідували ЗВО. Дистанційне навчання відіграє особливо важливу роль в організації заочного навчання майбутніх лінгвістів [6]. Крім того, дистанційне навчання може використовуватися для засвоєння базових і профільних дисциплін [11].

Аналіз наукових праць за темою дослідження дає підстави окреслити риси дистанційного навчання, які характерні для підготовки фахівців лінгвістів, а саме:

- інтерактивність (створення зворотного зв'язку та діалогу між учасниками освітнього процесу) [13; 16; 22; 24];
- гнучкість та мобільність (можливість вибору місця та часу навчання) [11; 13; 16; 20; 22; 24];
- індивідуалізація (можливість створення індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти) [13; 20];
- економічність (ефективне використання навчальних площ, технічних засобів навчання, онлайн платформ та праці викладача) [11; 13; 20; 22];
- модульність (вивчення навчального матеріалу за окремими блоками відповідно до обраного курсу) [11; 13; 20];
- технологічність (використання в освітньому процесі новітніх досягнень ІКТ та електронних мереж для встановлення комунікативного зв'язку між учасниками освітнього процесу) [11; 20];
- рівність для всіх учасників освітнього процесу та можливість навчатися незалежно від місця перебування студента, його територіальної віддаленості від ЗВО, стану його здоров'я тощо [11; 20];
- нова роль викладача (викладач відіграє роль координатора пізнавального процесу та роль фасилітатора освітньої діяльності) [10; 11; 20];
- позитивний вплив на студента [20];
- масовість (можливість залучати велику кількість учасників освітнього процесу одночасно) [16; 20];
- самостійна діяльність студентів та формування навичок самоосвітньої діяльності [16];

- широке застосування освітніх ресурсів Інтернет та інтернет-орієнтованих педагогічних технологій [16];
- інформаційна забезпеченість [13];
- паралельність (реалізація одночасно з професійною діяльністю або з навчанням за іншим напрямом підготовки) [11; 13; 20];
- комунікативна взаємодія між учасниками освітнього процесу [24];
- персоналізація (формування професійно важливих умінь та навичок у студентів з урахуванням їхніх індивідуальних відмінностей та потреб навчання) [24];
- забезпечення зворотного зв'язку [24];
- використання цифрових інструментів оцінювання [24];
- нерегламентованість (виділення нерегламентованої кількості часу на проходження курсу чи опрацювання навчального матеріалу) [11];
- всеосяжність (доступ до великої кількості інформаційних джерел в мережі Інтернет та можливість швидкого пошуку необхідної інформації) [11];
- інтернаціональність (доступ до освіти незалежно від національної належності здобувача освіти) [11].

Детальний аналіз рис дистанційного навчання представлений на Рисунку 1.

Ефективна організація дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів є результатом ретельного планування і вимагає детального вивчення моделей такого формату навчання, їхніх переваг та недоліків. Вибір моделі дистанційного навчання є важливою умовою для створення оптимального навчального середовища, оскільки моделювання дає можливість спрогнозувати результати та створити якісний навчальний процес.

Сьогодні в українській системі освіти використовуються синхронний, асинхронний та гібридний режими організації дистанційного навчання [9; 11; 12]. Далі надано більш детальний опис кожного з них. Синхронний режим дистанційного навчання передбачає одночасну участь студентів і викладача у процесі навчальних занять в віртуальному класі на онлайн платформі [9; 12]. Найпоширенішими платформами для відео-конференцій, які використовуються для синхронного навчання, є Skype, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams [12].

Асинхронний режим передбачає самостійну роботу студента під час виконання різних завдань (наприклад, перегляд відео, робота з електронним підручником, прослуховування подкастів тощо) Системи, що пропонують асинхронний режим, містять навчальні матеріали та конкретні завдання, що надсилаються студентам. Такими платформами є звичайні месенджери (Viber, WhatsApp, Signal), електронна пошта, а також спеціальні платформи (Google Class, Google Drive, Moodle, e-University) [9; 12]. В контексті асинхронного навчання особливу увагу треба приділити MOOC-платформам, що створюють інноваційне освітнє середовище. Найбільш популярними є MOOC від таких провайдерів: Coursera, Khan Academy, edX, Udacity, Codecademy. В Україні досить відомою є платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus [19].

Гібридний (синхронно-асинхронний) режим — це поєднання двох попередніх режимів дистанційного навчання. [9; 12]. У такому випадку викладач проводить лекції та семінарські заняття в синхронному режимі з використанням однієї з платформ, а потім студенти отримують завдання чи додаткові матеріали через один з месенджерів.

Рис. 1. Характерні риси дистанційного навчання

Джерело: розроблено авторами на основі [11; 13; 16; 20; 22; 24].

Кожен режим дистанційного навчання має свої переваги та недоліки, які представлено у таблиці 1. Результати дослідження використання асинхронного, синхронного та гібридного навчання для підготовки фахівців філологів свідчать, що найбільш оптимальним є гібридний формат, який може допомогти викладачеві об'єднати позитивні риси синхронного та асинхронного навчання та підвищити ефективність освітнього процесу.

Таблиця 1

Аналіз режимів дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів

Режим дистанційного навчання	Переваги	Недоліки
Синхронний	створення позитивної взаємодії між викладачем та студентами в реальному часі; встановлення миттєвого зворотного зв'язку з викладачем; активна участь в диспутах та дискусіях, побудова освітнього процесу на діалогічній основі; розвиток комунікативних навичок, креативності, критичного мислення, навичок розв'язання проблемних ситуацій; формування іншомовної комунікативної компетентності; формування навичок роботи в команді; розвиток навичок міжкультурного спілкування.	необхідність доступу до технічних засобів та програмного забезпечення, які застосовуються для організації синхронного навчання; потреба забезпечення освітнього процесу стійким інтернет-з'єднанням на високій швидкості; психологічна напруга учасників освітнього процесу; визначений розклад занять та обмежений час на виконання завдань; необхідність навчатися в швидкому темпі.
Асинхронний	створення гнучкого графіку навчання; розвиток навичок самоосвіти та навчання протягом усього життя; доступ до навчальних матеріалів; можливість отримати додаткову інформацію під час вивчення матеріалу (наприклад, використання електронних енциклопедій, словників, відеопрограм тощо); можливість розроблення індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої філологічної освіти з урахуванням його індивідуальних потреб; можливість працювати в комфортних умовах та у зручний час;	зниження дисциплінованості студента; брак швидкого зворотного зв'язку; брак можливості отримати швидко консультацію викладача під час вивчення матеріалу; брак умов для розвитку комунікативних навичок; негативний психоемоційний стан через відчуття ізоляції, особливо в екстремальних умовах війни; брак повноцінного спілкування з одногрупниками.

	брак необхідності організації масового контролю.	
Гібридний (синхронно-асинхронний)	створення оптимальних умов для навчальної діяльності завдяки використанню двох режимів дистанційного навчання; можливість реалізації індивідуального підходу до студентів; формування комунікативних навичок, критичного мислення, навичок роботи в команді, лідерських якостей; формування навичок самоосвітньої діяльності; можливість опрацьовувати необхідний матеріал в бажаному темпі; оптимізація роботи викладача; зменшення кількості самостійних робіт.	необхідність формування навичок самодисциплінованості та самоорганізації у студентів; ретельне планування завдань для онлайн занять та самостійної роботи; необхідність засвоєння нових підходів викладання та використання інноваційних методів навчання; необхідність вчасної перевірки завдань; проведення контрольних заходів в синхронному режимі.

Джерело: розроблено авторами на основі [9; 12].

Окрім того, дистанційне навчання може бути послідовним, паралельним або самостійним фрагментом у загальній системі навчання. При послідовному навчанні поєднується денна і дистанційна форми навчання, а використання такої моделі є особливо актуальним на етапі адаптації студентів першого курсу. Паралельна модель дистанційного навчання використовується під час неформального інтегрованого навчання, тренінгів, позааудиторної роботи і виконує ілюстративні функції. Також така модель може бути імплементована в освітній процес для оцінювання результатів навчання — тестів, контрольних робіт, проектів тощо. Самостійна модель може бути використана для певних навчальних розділів або для всього курсу. [14].

О. Чикурова [22] виокремлює моделі дистанційного навчання з урахуванням дидактичних та організаційно-управлінських особливостей освітнього процесу. Сюди відносять: модель мінімального дистанціювання, модель часткового (значного) дистанціювання, модель повного дистанціювання. Модель мінімального дистанціювання передбачає включення компоненту дистанційного навчання в освітній процес, що відбувається в традиційних умовах. Модель часткового (значного) дистанціювання означає, що освітній процес буде побудований на засадах оптимального поєднання очних та дистанційних форм навчання. Ця модель передбачає використання спеціальних навчальних онлайн-програм і платформ, виконання індивідуальних завдань у віртуальних класах, проведення відеоконференцій та обмін електронним контентом. Модель повного дистанціювання реалізується винятково за допомогою технологій дистанційного навчання.

Для студентів дистанційна форма здобуття освіти може бути реалізована на основі різних моделей навчання, зокрема консультаційної, кореспонденційної, регульованого самонавчання, кейс-технології, радіотелевізійної та мережевої моделі [10]. Далі проаналізовано особливості кожного з них.

Консультаційна модель передбачає онлайн-консультації та зворотній зв'язок під час проходження курсу, що дає можливість студентам отримувати швидкий фідбек від викладача щодо виконаних завдань та відповіді на додаткові запитання.

Кореспонденційна модель означає, що навчальний процес буде організований в асинхронному режимі, коли студенти отримують всі матеріали через спеціальну платформу або месенджер і навчаються самостійно. Консультації проводяться в режимі відкладеного часу. Модель самонавчання гарантує, що самостійна навчальна діяльність студентів організовується в системі електронного навчання у власному темпі та дистанційно.

Кейс-технологія — сукупність методів, що забезпечують вирішення проблемної ситуації на основі даних реальної професійної ситуації. Головною особливістю такої моделі є самостійне вироблення знань, а не засвоєння готового матеріалу. Під час дистанційного навчання кейс-технологія стосується використання ситуацій (кейсів) у текстовому чи мультимедійному форматі для самостійного вивчення та забезпечення регулярних консультацій для контролю знань. Радіотелевізійна модель передбачає використання радіо чи телебачення для забезпечення здобувачів навчально-методичними матеріалами. Водночас мережева модель дистанційного навчання передбачає використання телекомунікаційних мереж та засобів інтернету для надання матеріалів для студентів та створення інтерактивної взаємодії з викладачем.

Н. Маягіна, Т. Лисенко та О. Дмитрієнко [11], студіюючи моделі дистанційного навчання, наголошують, що поєднання мережевого навчання та кейс-стаді є ефективним, оскільки ця модель вимагає використання не лише телекомунікаційних та інформаційних мереж, але й додаткової літератури, такої як довідники, посібники, словники тощо. Поєднання мережевого навчання та кейс-технологій сприяє поглибленню рівня знань здобувача освіти й урізноманітненню джерел інформації, які використовує студент під час навчально-пізнавальної діяльності в процесі фахової підготовки.

Проблеми ефективного впровадження моделей дистанційного навчання неодноразово обговорювалися науковцями та педагогами-практиками. Аналіз нормативних документів, що стосуються організації дистанційної форми здобуття освіти у ЗВО [15] та наукових джерел [10; 11; 21; 22] дає можливість на виробити список вимог щодо організації дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів у сучасних умовах, які можна поділити на організаційно-педагогічні та організаційно-методичні.

Організаційно-педагогічні вимоги стосуються дотримання управлінських, кадрових та матеріально-технічних умов організації освітнього процесу. Сюди відносять:

1. Розроблення методичних рекомендацій щодо організації дистанційного навчання з урахуванням особливостей ЗВО [15].
2. Вироблення критеріїв, засобів і систем контролю якості дистанційного навчання [15].
3. Змістове, дидактичне та методичне наповнення дистанційних курсів з урахуванням потреб усіх здобувачів освіти [15].
4. Оптимальне поєднання різних моделей дистанційного навчання [11].
5. Оновлення ролі викладача, який виконує функції викладача, консультанта, фасилітатора, експерта, автора курсу та координатора навчального процесу [10].
6. Формування у викладачів навичок мережевої культури, що стосується ціннісного ставлення до мережевої педагогічної діяльності, технологічної активності у мережі та вибір найбільш ефективних методів навчання [22].
7. Підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності викладачів.

8. Постійне вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх філологів з урахуванням вимог ринку праці та технологічного прогресу суспільства [22].

Організаційно-методичні вимоги передбачають врахування особливостей навчальної дисципліни та обумовлюють вироблення рекомендацій щодо методичного забезпечення освітнього процесу та перевірку педагогічної ефективності використання засобів дистанційного навчання. Організаційно-методичні вимоги включають:

1. Вибір інтерактивних методів під час реалізації дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів [2; 22].
2. Практичну спрямованість освітнього процесу [22].
3. Чітке структурування навчального матеріалу, ефективна презентація завдань [22].
4. Забезпечення індивідуалізації навчання [3].
5. Використання електронних сервісів та застосунків для оптимізації освітнього процесу, наприклад, електронного розкладу навчальних занять, електронного журналу, електронного щоденника тощо [21].
6. Організація різних видів діяльності для реалізації дистанційного навчання, а саме: колективної, групової, парної, індивідуальної, дослідницької, творчої, проектної [3].
7. Створення умов для реалізації колективної, групової та парної діяльності у віртуальному середовищі [3].
8. Вдосконалення базових soft skills («м'яких навичок») у студентів, а також розвиток надпрофесійних навичок (meta-skills) [3; 10; 23].
9. Акцентування уваги на самостійній діяльності здобувачів освіти, розвиток навичок самоосвіти та саморозвитку [21].
10. Ознайомлення студентів із загальними основами інформаційних технологій, орієнтація на активну роботу з використанням ІКТ [22].
11. Формування у здобувачів освіти навичок вільного використання комп'ютерних технологій [11].
12. Підвищення мотивації здобувачів вищої філологічної освіти до навчальної діяльності та оволодіння лінгвістичною компетентністю засобами ІКТ [22].
13. Визначення студентом власної траєкторії навчання [2].

Запорукою якості підготовки фахівців філологів з використанням дистанційного навчання є вибір ефективних методів навчання, що забезпечують позитивну взаємодію учасників освітнього процесу, індивідуалізацію навчання, формування професійної компетентності здобувачів освіти. На основі опрацювання наукових джерел [3] можна стверджувати, що формування професійної компетентності студентів філологічних дисциплін в умовах дистанційного навчання передбачає використання трьох груп методів: практичних, словесних та наочних методів. Нижче подано їхній детальний аналіз.

Словесні методи включають розповідь, бесіду, дискусію, диспут, усний виклад, педагогічний діалог, опитування, «мозковий штурм».

Наочні методи стосуються використання пояснювально-ілюстративного, показово-рецептивного, інформаційно-рецептивного методів, лінгвістичного спостереження, роботи з підручником, роботи з електронними ресурсами, а також інфомедійного методу.

Практичні методи передбачають активне включення до освітнього процесу всіх його учасників і стосуються застосування частково-пошукового, пошукового, стимулювально-пошукового, спонукально-пошукового, репродуктивного, спонукально-репродуктивного проблемного, дослідницького методів, метод вправ,

карти мислення, кейс-технологій, інтерактивних методів, методів критичного мислення, методу лабораторної роботи, ігрових методів, зокрема ділової гри, методу фонетичних вправ, тестування.

Під час проведення занять викладач має звернути увагу на використання вправ, орієнтованих на формування фахових компетентностей майбутніх філологів. О. Ващило [2] зазначає, що студенти мають виконувати письмові завдання, які дають їм змогу вивчати нову лексику, висловлювати та захищати свої ідеї, перекладати тексти та промови різних жанрів, аналізувати тексти лексично, граматично та стилістично, вести дискусії іноземною мовою, брати участь у тематичних дебатах, презентувати результати досліджень та прослуховувати аудіо- та відеозаписи.

Встановлено, що організація дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів відбувається у декілька етапів: підготовчий, процесуальний та контрольний [4; 8]. Етапи організації дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів представлено на Рисунку 2.

Рис. 2. Етапи реалізації дистанційного навчання для підготовки фахівців-філологів

Джерело: розроблено авторами на основі [4; 8].

Висновки

Сучасні економічні, соціо-політичні та технологічні зміни впливають на процес підготовки фахівців лінгвістів і передбачають широке запровадження дистанційного навчання в освітній процес. Дистанційне навчання є особливою педагогічною технологією, що передбачає використання специфічних стратегій і тактик педагогічної взаємодії та створює освітнє інформаційне середовище, яке поєднує інноваційні педагогічні технології, зокрема ІКТ, та методики, орієнтовані на максимізацію ефективності освітнього процесу та досягнення освітніх цілей. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг через застосування у навчанні сучасних ІКТ.

Дистанційне навчання виступає важливою формою навчання у підготовці студентів вищих лінгвістичних навчальних закладів і створює нові можливості для забезпечення навчального процесу в інформаційно-освітній сфері ЗВО, які готують майбутніх лінгвістів.

В цій статті детально розглянуто особливості дистанційного навчання, що характеризують підготовку лінгвістів. З'ясовано, що до них належать інтерактивність, гнучкість, індивідуалізація, економічність, модульність, технологічність, рівність, зміна ролі викладача, позитивний вплив на студента, масовість, самостійна діяльність, інформаційна забезпеченість, паралельність, комунікативна взаємодія між учасниками освітнього процесу, персоналізація, забезпечення зворотного зв'язку, використання цифрових інструментів оцінювання, нерегламентованість, всеосяжність, інтернаціональність.

Доведено, що ефективна організація дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів є результатом ретельного планування і вимагає детального вивчення моделей такого формату навчання, їхніх переваг та недоліків. В контексті дослідження моделей дистанційного навчання для підготовки фахівців філологів визначено, що сьогодні в освітній системі України під час організації дистанційного навчання використовуються синхронний, асинхронний та гібридний режими. Синхронний режим дистанційного навчання передбачає одночасну участь студентів і викладача в процесі навчальних занять в віртуальному класі на онлайн платформі. Асинхронний режим передбачає самостійну роботу студента під час виконання різних завдань. Гібридний (синхронно-асинхронний) режим означає поєднання двох попередніх режимів дистанційного навчання. В статті представлено результати досліджень переваг та недоліків трьох режимів дистанційного навчання.

Окрім того, з'ясовано, що дистанційне навчання може бути послідовним, паралельним або самостійним фрагментом у загальній системі навчання. Також виокремлюють модель мінімального дистанціювання, модель часткового (значного) дистанціювання, модель повного дистанціювання. Для студентів дистанційна форма здобуття освіти може бути реалізований на основі різних моделей навчання, зокрема консультаційної, кореспонденційної, регульованого самонавчання, кейс-технології, радіотелевізійної та мережевої моделі.

В статті детально висвітлено організаційно-педагогічні та методичні вимоги до впровадження дистанційного навчання для підготовки лінгвістів. Доведено, що запорукою підвищення якості підготовки лінгвістів за дистанційною формою навчання є активна взаємодія учасників навчального процесу, індивідуалізація навчання та вибір ефективних методів навчання, які гарантують формування професійних компетентностей студентів. Зокрема, дослідження показало, що формування професійних компетентностей студентів у галузі лінгвістики в умовах дистанційної освіти потребує використання трьох груп методів: практичних, лінгвістичних та наочних. Також з'ясовано, що дистанційна освіта для підготовки фахівців з лінгвістики включає кілька етапів: підготовчий, процесуальний та адміністративний.

Надалі треба звернути увагу на розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження інтерактивних методів та умов дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку майбутніх філологів.

Список використаних джерел

1. Будзяк О. С., Будзяк В. М. Сучасна вища освіта в умовах війни. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (м. Одеса, 3 травня – 13 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 45-49.

2. Ващило О. В. Організація дистанційного навчання майбутніх філологів в умовах пандемії COVID-19. *Іноземні мови*. 2021. № 3. С. 11–18. URL: <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2021.3.241155> (дата звернення: 12.06.2023).
3. Голуб Н., Горошкіна Н. Методи дистанційного навчання української мови. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 148–158. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-148-158> (дата звернення: 12.06.2023).
4. Голярдик Н., Гевко О., Макогончук Н. Дистанційні платформи для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти на заняттях з «української мови за професійних спрямуванням» під час воєнного стану. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2022. Т. 29, № 2. С. 138–151. URL: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v29i2.1042> (дата звернення: 12.06.2023).
5. Горбатюк О., Поліщук С. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023. № 66. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13> (дата звернення: 12.06.2023).
6. Демченко Н. О. Місце дистанційної форми навчання у загальній системі освіти студентів філологів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2022. № 2 (350). С. 120–130. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-2\(350\)-120-130](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-2(350)-120-130) (дата звернення: 12.06.2023).
7. Ефективність впровадження дистанційного навчання в закладах вищої освіти: виклики та перспективи / А. Ф. Литвин та ін. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 3 (9). С. 440–453. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)-440-453](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9)-440-453) (дата звернення: 12.06.2023).
8. Канюк О. С. Науково-педагогічні аспекти викладання англійської мови у вищій школі в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 47. С. 63–67. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.11> (дата звернення: 12.06.2023).
9. Колмикова О. О. Синхронне та асинхронне дистанційне навчання морської англійської мови: зарубіжний досвід. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5 (11). С. 393–400. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5\(11\)-393-400](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5(11)-393-400) (дата звернення: 12.06.2023).
10. Лучанінова О. П. (2022). Дистанційне навчання як світовий освітній тренд: реалії та перспективи для ЗВО України. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 1 (202). С. 5–10. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1\(202\)-5-10](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1(202)-5-10) (дата звернення: 12.06.2023).
11. Маятіна Н., Лисенко Т., Дмитрієнко О. Сучасні моделі дистанційного навчання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 84–95. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-84-95> (дата звернення: 12.06.2023).
12. Мельник А. І. Проблеми використання елементів дистанційного навчання в умовах воєнного стану. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2022. Т. 37. С. 64–75. URL: <https://doi.org/10.32589/2412-9283.37.2022.272900> (дата звернення: 12.06.2023).
13. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Сучасний погляд на перспективи розвитку дистанційного навчання у вищій освіті. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2020. № 62. С. 57–64. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/03/12.pdf> (дата звернення: 12.06.2023).

14. Писанко М. Л., Мартиненко О. Є. MOODLE як засіб дистанційного навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 75, № 1. С. 237–250. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.2644> (дата звернення: 12.06.2023).
15. Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. №466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 12.06.2023).
16. Полухтович Т., Піменова О. Дистанційні технології у навчальному процесі. *Молодий вчений*. 2019. № 2 (66). С. 507–510. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-109> (дата звернення: 12.06.2023).
17. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 №1556-VII : станом на 28 травня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.06.2023).
18. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. №2145-VIII : станом на 02 липня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.06.2023).
19. Самойленко, О. Дистанційне навчання засобами MOOC-платформ. *Професійна педагогіка*. 2020. Т. 1, № 20. С. 104–108. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.104-108> (дата звернення: 12.06.2023).
20. Цінько С. В., Голуб Н. М. Дистанційне навчання майбутніх учителів-філологів як засіб формування інформаційної та методичної компетентностей. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2020. № 3. С. 127–133. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2020-PP-3-127-133> (дата звернення: 12.06.2023).
21. Чикурова О. Я. Технології дистанційного навчання для школи першого ступеня: етапи імплементації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. № 1 (50). С. 302–306. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.302-306> (дата звернення: 12.06.2023).
22. Яценко Е., Левандовська І. Дистанційна освіта в освітній діяльності вищої школи: виклики часу. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2020. № 1. С. 124–134. URL: <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/20> (дата звернення: 12.06.2023).
23. Boiko A. E. Developing students' soft skills: Integrating Ukraine's non-formal education into the European educational space. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2022. Vol. 26. No. 1. P. 55–64. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-55-64> (дата звернення: 12.06.2023).
24. The peculiarities of distance foreign language learning / A. Turchyn et al. *Postmodern Openings*. 2022. Vol. 13. No. 1 Sup1. P. 555–572. URL: <https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/440> (дата звернення: 12.06.2023).